

Я І СВІТ

УРОК 1

Ознайомлення з підручником. Вступ до теми

Матеріал до уроку. М. Чумарна, О. Герасименко «Доброго ранку». Прислів'я.

Мета уроку. Ознайомити дітей з новим підручником, його структурою; навчити виразно читати вірші, правильно інтонувати речення, виховувати в учнів доброту, ввічливість, милосердя.

Обладнання. Малюнок обкладинки підручника збільшених розмірів, таблиця для гри «Впіймай м'ячик, малюнки білочки і зайчика.

Хід уроку

I. Ознайомлення з новим підручником «Українська мова та читання».

1. Бесіда вчителя з учнями.

— Розкажіть, де ви відпочивали.

— Що найбільше вам запам'яталось?

— З ким подружилися?

— За літо ви підросли, відпочили і набралися сил. У вас з'явилися нові друзі. Настав час продовжити навчання, у школі вас чекає новий підручник з читання, який дуже хоче стати вашим новим товаришем.

2. Гра «Добери назву підручника».

На дошці записані словосполучення.

Уважний читач

Мамине читання

Українська мова та читання

Братова читанка

— Прочитайте словосполучення. Яке з них може дати назву підручнику, з якого ми будемо читати? Чому?

3. Зустріч з підручником.

(Стук у двері. Вчитель запрошує в клас дівчинку-старшокласницю із збільшеним зображенням обкладинки підручника в руках.)

Підручник. Мені здалося, чи ви говорите про мене?

Діти. А ти, хто?

Підручник. Я — книжечка нечитана

новенька в мене свитонька.

З вами познайомлюся охоче.

Кожен з вас читати мене схоче.

В мене є казки на різні теми,

є байки, вірші, статті, легенди.

Стану другом кожному з вас,

мене полюбить другий клас.

— Перед тим, як кожному з вас дістанеться новий підручник, я повинна впевнитись у тому, що ви не забули моїх друзів — літер і вмієте читати все, що вони складають.

а) Гра «Впіймай м'яч».

(На таблиці праворуч і ліворуч — стовпчики букв, що позначають голосні звуки.

А посередині кишенька, у яку вставляють приголосні (2–3). З обох боків малюнки двох звіряток — зайчика і білочки. Зайчик «кидає» м'яч. Якщо вчитель веде указку від голосних ліворуч до приголосних — читаємо закритий склад. Від приголосних до голосних праворуч — склад відкритий.)

Підручник. Пограйте м'ячем разом із білочкою та зайчиком.

б) Відновлення прислів'я.

— На дошці записане прислів'я, але в словах випали усі голосні. Вставте їх і поясніть прислів'я.

М.др.м н.хт. н. р.д.вс., а н.вч.вс. .

(Мудрим ніхто не родився, а навчився.)

Підручник. Ви справились з моїми завданнями. Кожен з цих підручників потрапляє в надійні руки. *(Роздає підручники дітям.)*

Дата

Клас

Додатковий

матеріал до уроку

Мені вже час прощатися з вами. Адже на мене чекають тисячі другокласників України. А вам бажаю не розгубитися, сміливо ступати на кожну нову сходинку, бути здоровими, сильними, відважними. Адже скільки ще незвіданого, несподіваного буде на вашому шляху! Скільки вас чекає пригод, зустрічей, знайомств та найважливіше випробування — здобуття знань. Хай вам щастить! До зустрічі!

4. Розгляд підручника, ознайомлення з його структурою.

— Розгляньмо підручник. Почнемо з його обкладинки. Кого зобразив художник?

— Хто є автором підручника? Де і яким видавництвом виданий?

— Які мандрівки по Читай-місту чекають на вас?

— Із чого складається підручник?

— Біля творів, які ми будемо читати, зустрічаються умовні позначення.

Що вони означають прочитаємо на с. 2. (*Діти розглядають умовні позначення, читають про значення кожного з них*).

— Щоб добре вчитися, треба вміти швидко орієнтуватися у книзі. Для цього в підручнику, як і в будь-якій іншій книзі, є зміст. Це перелік усіх творів за порядком з вказаними сторінками, на яких вони розміщені у підручнику. Відкрийте с. 157, розгляньте зміст. Великими літерами надруковані назви розділів. Скільки в книзі розділів? Прочитайте вголос їхні назви.

— Далі розміщено назви творів, вказано їх автори та сторінки, на яких ці твори надруковані.

II. Повідомлення теми і мети уроку.

1. Прочитайте назву першого розділу. (*Я і світ*)

2. Як ви думаєте, про що ми будемо читати у цьому розділі?

3. Так, ми будемо читати про те, що нас оточує, робить щасливішими, про наш білий світ.

III. Опрацювання пісні «Доброго ранку» на слова М. Чумарної, музика О. Герасименко.

1. Слухання пісні.

— Послухайте уважно пісню «Доброго ранку». Хто вам скаже щасливо «Привіт»?

2. Перевірка первинного сприймання.

— Назвіть, хто вам скаже щасливо «Привіт».

— Хто ще, посміхаючись, зранку скаже тобі «Привіт»?

— Як ви розумієте слова «білий світ». Чому світ називають білим?

3. Словникова робота. Робота з малюнком.

світло

свято

світанок

свічка

світило

досвіток

світлиця

— Прочитайте слова. Чи знайомі вони вам? Що вони означають? Що в них спільного?

1. Гра «Продовж ряд слів».

— Продовжте рядок слів.

Свічка — (*яка?*) ясна, світла, тепла, гаряча, ...

Свято — (*яке?*)

Світило — (*що робить?*)

Досвіток — (*що робить?*)

— Складіть речення зі словами, які вам сподобались найбільше.

— Який настрій викликали у вас ці слова? А які слова можуть зіпсувати цей радісний настрій? Чому?

2. Читання і доповнення речень. (с. 5)

3. Робота з прислів'ями.

4. Гра «Доброго ранку»

IV. Підсумок уроку.

— Який твір ми слухали?

— Яка назва розділу?

— Що нового ви дізналися на уроці?

ЧАРІВНИЦЯ-ОСІНЬ

УРОК 2

Літечко, прощай!

Матеріал до уроку. Олена Пчілка «Як швидко літо промайнуло!», Я. Щоголів «Осінь».

Мета уроку. Навчити учнів виразно читати вірші, правильно інтонувати речення; розвивати уяву, виховувати любов до природи.

Обладнання. Таблиця №3, картки зі словами.

Хід уроку

I. Вправи для вдосконалення навичок читання.

1. Виділення звука [л] з вірша.

Лелеча ходило лісом.
Лелеча зустрілось з лисом...
У гнізді і мама, й тато,
Лиш немає лелечати.

2. Доповнення учнями чистомовки (усно).

Ла-ла-ла: Алла дівчинка ... (мала).
Ли-ли-ли: В гості ми до неї... (йшли).
Ло-ло-ло: В Алли тісто ... (підійшло).
Ла-ла-ла: Пирогів вона... (спекла).
Л'є-л'є-л'є: Чаю Аллочка ... (нал'є).
Лі-лі-лі: Ось лимони на ... (столі).
Лю-лю-лю: Дуже кисле не ... (люблю).

3. Розчитування.

Читання за таблицею №3 (додаток 3). Учитель називає голосний звук. Діти утворюють склади і читають їх хором.

Прочитайте склади стовпчика №5 з голосними звуками [а, у, о].

Прочитайте склади рядочка №5 з голосними [і, и].

4. Гра «Склади слово».

— У словах цих пропущені букви не марно — з них скласти слово ти зможеш гарно.

САД... К

ЛИ... ТКИ

КВ... ТИ

ХОЛОД... О

ВІТЕРЕЦ...

Діти читають слово що утворилося. (Осінь)

— Що ви уявляєте, коли чуєте слово «осінь»?

— Які зміни відбуваються з приходом осені в садку?

— Якого кольору стає листя? Що відбувається з квітами?

— Яким стає вітерець?

II. Опрацювання вірша О. Пчілки «Як швидко літо промайнуло!».

1. Читання вірша вчителем.

— Послухайте вірш. Який настрій у вас він викликає?

2. Робота зі словами.

Проминуло посох
Полинуло згубив
Марніє схилив

— Діти читають слова «луною» за вчителем. Пояснюють значення слів.

3. Читання вірша учнями мовчки.

— Прочитайте вірш мовчки. Доберіть до слів зі словникової роботи слова, з якими вони пов'язані у вірші.

4. Читання в парах.

Дата

Клас

Додатковий

матеріал до уроку

- А зараз ми гарно і дружно попрацюємо разом. Для читання об'єднаємось у пари. Читаємо по черзі 3 хвилини.
- Яка пора року промайнула, яка прийшла?
- Про які квіти згадується у вірші?
- Доповніть вірш власними спостереженнями про те, що відбувається восени.
- Складіть коротеньку розповідь «Чому журиться соняшник».

5. Фізкультхвилинка.

III. Опрацювання вірша Я. Щоголіва «Осінь».

1. Виразне читання вірша вчителем.
 - Який настрій викликає у вас вірш?
2. Словникова робота.

<i>Висне</i>	<i>сонце</i>
<i>Світить</i>	<i>діброва</i>
<i>Мовчить</i>	<i>небо</i>
<i>Летить</i>	<i>ключі</i>
<i>Курличуть</i>	<i>листя</i>
<i>Журавлі</i>	<i>стихла</i>

- Прочитайте слова 1-ої колонки «луною» за вчителем. Яке слово зайве? Чому?

- Прочитайте слова 2-ої колонки в парі з товаришем по парті.
- Значення яких слів потрібно пояснити?
(*Діброва — ліс, у якому переважає дуб*)
- До слів першої колонки доберіть слова з другої колонки.
- Які ключі можуть курликати?
- Журавлиний ключ — ряд журавлів, які рухаються один за одним, утворюючи кут.

3. Повторне читання вірша вголос. Аналіз змісту.

- Які ознаки осені називає автор?
4. Вправи на розвиток швидкості читання.
 - а) Читання вірша «ланцюжком».
 - б) Гра «Де живе слово?»
Вчитель називає слово з вірша, а учні повинні прочитати рядок, у якому це слово «живе».
 5. Виразне читання вірша.
 6. Робота над правилом про вірш.
 - Ми з вами читали вірші. А як ви думаєте, що таке вірш?
 - Чим вірші відрізняються від оповідань?
 - Самостійно прочитайте правило про вірш. Знайдіть і прочитайте у вірші «Осінь» слова, які римуються.

IV. Підсумок уроку.

- Які твори прочитали сьогодні на уроці?
- Яка спільна тема їх об'єднує?
- Який «портрет» осені тобі більше подобається? Чому?

УРОК 3

Весна красна квітами, а осінь — плодами

Дата

Клас

Матеріал до уроку. Василь Сухомлинський «Яблуко в осінньому саду», Дмитро Павличко «Осінь».

Мета уроку. Вчити виразно читати, розвивати вміння бачити красу оточуючих предметів, мовлення; виховувати уважність, чуйність, повагу до батьків.

Додатковий

матеріал до уроку

Обладнання. Картки-блискавки для словникової роботи, картки для вправи на розвиток мовної догадки.

Хід уроку

I. Вправи на вдосконалення навичок читання.

1. Фонетична зарядка. Гра «Зроби, як...»

— Як плаче дитина?

— Як сміється маля?

— Як мама заколисує дитину?

2. Вправа на розвиток мовної догадки.

— Прочитайте загадку, подумки вставляючи пропущені букви. Відгадавши її, дізнаєтесь, про що ми сьогодні будемо читати.

Заз..рни в осінн..й с..д

Диво-ку..ьки т..м вис..ть.

Червон..ватий, сти..лий п..ід

На пот..ху н..м до..тиг..

— Пофантазуйте, яка пригода може трапитись з червонобоким яблуком.

II. Опрацювання оповідання В. Сухомлинського «Яблуко в осінньому саду».

1. Читання оповідання вчителем.

— Який твір ми називаємо оповіданням?

— Послухайте оповідання і скажіть, чому зраділа мама.

2. Словникова робота.

близнятка

яблуневому

шурхотіло

скрикнула

соромилась

згода

схвильовані

сяйнула

сяяла

— Прочитайте колонки слів хором, окремо, напівголосно сусідові по парті.

— Які слова вам незрозумілі? Прочитайте їх.

Близнючки — сестрички, які народились одночасно і дуже схожі одна на одну.

Схвильовані — сповнені хвилювання.

Сяйнула — несподівано виникла.

Сяяла — випромінювала радість.

Згода — спільна думка, порозуміння.

3. Повторне читання оповідання вголос «ланцюжком».

— Яка пора року описується в оповіданні?

— Що вам найбільше сподобалось в цій історії?

4. Аналіз змісту з елементами вибіркового читання.

— Знайдіть і прочитайте опис осіннього саду. Який настрій викликає у вас цей опис?

— Що побачили сестрички? Прочитайте, яким було яблуко.

— Чому яблуко переходило від однієї сестрички до іншої?

— Яка думка сяйнула їм обом?

— Прочитайте, що мама зробила з яблуком.

5. Робота з прислів'ями.

6. Фізкультхвилинка.

Вересень-місяць добре газдує,

Овоч смачненький дітям дарує.

А місяць жовтень мряку розвіє,

В садах, лісочках лист пожовтіє.

А листопад — той жалю немає,
З дерев останні листочки зриває.
М. Підгірянка

III. Опрацювання вірша Д. Павличка «Осінь».

1. Виразне читання вірша вчителем.
— Які картини постали у вашій уяві, коли ви слухали вірш?
 2. Словникова робота.
Глибінь
Явір
Струна
На дошці записані тлумачення слів. Учитель на картках-блискавках показує слова, пояснення яких діти добирають з дошки. Учитель картку зі словом прикріплює на дошці поряд із його тлумаченням.
 3. Повторне читання вірша (мовчки).
— Які порівняння вживає автор? Прочитайте їх.
— Якою осінь є для вас — сумною чи веселою? Чому?
 4. Творча робота в групах.
— Використовуючи рими, спробуй дописати даний вірш. (с. 11)
Сяє над нами
небо осіннє:
колір у нього
не білий, а ...
Сонце у небі
ясно зоріє,
світить яскраво,
але не
 5. Словесне малювання.
 6. Змалюй словами портрет осені, продовживши речення. (с. 12)
 7. Складання розповіді в парі. (с. 12)
— Розгляньте малюнки дерев і квітів. Складіть коротеньку розповідь, використовуючи малюнки і слова.
- ### IV. Підсумок уроку.
- Які твори читали сьогодні на уроці? Хто автор кожного твору?
 - Що об'єднує ці твори?
 - Чого навчило вас оповідання В. Сухомлинського «Яблуко в осінньому саду»?

УРОК 4

Як тварини готуються до зими

Матеріал до уроку. Платон Воронько «Їжачок-хитрячок», Олександр Копиленко «Надходить осінь».

Мета уроку. Поглиблювати знання школярів про осінні явища в житті тварин, удосконалювати навички правильного і виразного читання, літературного аналізу твору; розвивати мовне чуття, уважність, спостережливість, любов до тварин.

Обладнання. Таблиця Шульте, малюнки птахів, звірів.

Хід уроку

I. Мовна розминка.

1. Гра «Додай слово»

— Послухайте ланцюжок слів. Повторіть їх, додавши якесь своє слово, яке продовжило б ряд.

Зима, весна, літо, ...
Жовтень, вересень, ...
Лелека, ластівка, соловейко, ...
Ведмідь, борсук, ...

2. Вправи на розвиток периферичного зору.

Робота з таблицею Шульте на індивідуальних картках (квадрат розміром 10x10).

За 20–30 с діти повинні прочитати числа в послідовності від 1 до 25, не переміщуючи зір за межі центральної клітки.

3	12	10	5	25
19	16	21	18	8
6	3	4	2	14
13	9	17	7	22
1	15	20	11	24

3. Вправи на тренування дихального апарату.

Учні читають з дошки скоромовку.

Їжак, їжаченя,
Їздять по гриби щодня.
Їжачиха помагає,
Сироїжки їм збирає.

Учні тренуються читати скоромовку з різною інтонацією (весело, сумно, здивовано, запитально)

II. Повідомлення теми і мети уроку.

1. Вступна бесіда.

— Сьогодні на уроці ви дізнаєтесь, як тварини готуються до зими. Адже зима — найважча для тварин пора року. Як ви гадаєте, чому?

2. Читання тексту про підготовку тварин до зими. (с. 13)

- Які тварини роблять запаси корму?
- Які впадають у зимову сплячку?
- Як птахи готуються до зими?
- Яких перелітних птахів ви знаєте?

III. Опрацювання вірша Платона Воронька «Їжачок-хитрячок».

1. Робота над заголовком.

- Прочитайте назву вірша Платона Воронька. Про кого йдеться у вірші?
- Чому автор називає їжачка хитрячком?

2. Виразне читання вірша вчителем.

- Із чого їжачок-хитрячок пошив собі піджачок?
- Що він натикає на голки?
- Кого він скликає на обід?

Дата

Клас

Додатковий

матеріал до уроку

3. Словникова робота.

<i>Голок</i>	<i>пошив</i>
<i>шпичок</i>	<i>гуляє</i>
<i>піджачок</i>	<i>натикає</i>
<i>рід</i>	<i>скликає</i>

Читання слів кілька разів «луною» за вчителем, який пришвидшує темп, «буксиром» у парі з сусідом по парті.

- Що об'єднує слова першої колонки? (*Це слова — назви предметів.*)
- Що спільного у слів другої колонки? (*Це слова — дії предметів.*)
- Спробуйте утворити зі слів кожної колонки словосполучення.

4. Самостійне читання вірша учнями мовчки. Аналіз змісту.

- Як готується до зими їжачок?
- Хто прийде до нього на обід?
- Що у цьому вірші є правдивим, а що — вигаданим?

5. Фізкультхвилинка.

Раз! Два! Час вставати:
Будемо відпочивати.
Три! Чотири! Присідаймо,
Швидко втому проганяймо,
П'ять! Шість! Засміялись,
Кілька разів понахилились.
Їжачок сьогодні в нас
Завітав у вільний час.
Будем бігати, стрибати,
Щоб нам їжачка спіймати.
Прудко їжачок втікає,
Голочками нас шпиляє.
Сім! Вісім! Час настав
Повернутися до справ.

IV. Опрацювання оповідання О. Копиленка «Надходить осінь».

1. Слухання оповідання, яке виразно читає вчитель.
 - Прослухайте оповідання і назвіть пташок, про яких згадується в ньому.
2. Перевірка первинного сприймання.
 - Які пташки відлітають від нас першими?
 - Як шпаки готуються до відльоту у теплі краї?
 - Коли шпак проспівав свою прощальну пісню?
3. Словникова робота. З'ясування значення слів.

<i>Вилиняли</i>	<i>табунами</i>	<i>скошений</i>
<i>нанизане</i>	<i>паморозь</i>	<i>моторно</i>
<i>посріблить</i>	<i>намисто</i>	<i>телеграфні</i>
<i>бродять</i>	<i>щілини</i>	<i>прощальну</i>

4. Самостійне напівголосне читання.
5. Аналіз змісту тексту з елементами вибіркового читання.
 - Прочитайте, які птахи збиваються у зграї.
 - Що роблять чорно-рябенькі шпаки?
 - Чому телеграфні дроти нагадують намисто?
 - Як бродять лелеки?
 - Прочитайте, яку пісню проспівав шпак. Коли?
6. Гра «Упізнай пташку».
 - Розгляньте зображених пташок (с. 14). Назвіть їх. Розкажіть, як вони готуються до зими.
 - Який птах подобається найбільше і чому?

V. Підсумок уроку.

- Що нового дізналися на уроці?
- Спробуйте змалювати пташок словами за зразком.

Дата

Клас

Додатковий

матеріал до уроку

УРОК 5

Чи чули ви байку?

Матеріал до уроку. Василь Чухліб «Чи чули ви байку?», українська народна казка «Нерозумна ворона».

Мета уроку. Ознайомити дітей з таким жанром, як байка, особливостями байок; вчити знаходити аналогії між зображеним у байках і вчинками людей; збагачувати словник; розвивати образне мислення, спостережливість, увагу; формувати навички роботи в групах, оцінні судження; виховувати почуття справедливості.

Обладнання. Сигнальні картки для читання скоромовки, малюнок ворони, лисиці.

Хід уроку

I. Мовна розминка.

1. Гра «Я тобі — ти мені».

Учитель називає склад, а діти замінюють його так, щоб твердий приголосний став м'яким, чи навпаки. Наприклад: то — тьо.

2. Вправи на розвиток фонематичного слуху. Гра «Впіймай на гачок».

Каска — каска — казка — каска — каска

Гайка — гайка — гайка — байка — гайка

Літати — літати — літати — літати — лежати

Ворона — сорока — ворона — ворона — ворона

3. Робота зі скоромовкою.

Діти читають скоромовку, подумки вставляючи пропущені букви. Учитель за допомогою сигнальних карток вказує темп читання. (Сигнальні картки: Н — нормальний, П — повільний, Ш — швидкий).

Х..тру сор..ку впі..мати мо..ока,

А на с..рок сор..к со..ок моро.. .

II. Повідомлення теми і мети уроку.

— Які слова ми з вами впіймали на гачок?

— Які твори називають казками?

— Сьогодні на уроці ми ознайомимось із таким жанром, як байка.

III. Опрацювання вірша В. Чухліба «Чи чули ви байку?».

1. Виразне читання вірша вчителем.

— Чи має вірш закінчення?

— Поміркуйте, як можна закінчити вірш.

2. Читання вірша учнями.

— Про кого автор хоче розповісти байку?

— Як ви думаєте, чому він називає ворону незнайкою?

3. Ознайомлення з особливостями жанру.

— Що таке байка?

— Прочитайте мовчки, які твори називають байками. (с. 17)

— Яка головна особливість байки?

4. Фізкультхвилинка.

Кожен птах має свою вдачу.

Так горобчик сіресенький стрибає,

Качка так перевальцем мандрує.

Чорний ворон поважно крокує,

А за ним йде неквапливо гава

А сорока — занадто вертлява.

IV. Опрацювання української народної байки «Нерозумна ворона».

1. Робота над заголовком байки.

— Прочитайте назву української народної байки. Як ви розумієте слово «нерозумна»?

— Чи може бути ворона розумною або нерозумною?

— У яких випадках можна сказати, що пташка нерозумна?

2. Читання байки вчителем.
 — Хто є персонажами байки?
 — Що в цій байці є правдивим, а що — вигаданим?
3. Словникова робота.
<i>Шматок</i>	<i>чималий</i>
<i>ближній</i>	<i>поласувати</i>
<i>роззявила</i>	<i>морочити</i>
<i>ангельський</i>	<i>додолю</i>
- Прочитайте слова, правильно наголошуючи. Значення яких слів вам не зрозумілі? (пояснення вчителя)
4. Повторне мовчазне читання байки.
 — Чого навчає ця байка?
5. Аналіз байки з елементами вибіркового читання.
 — Що схопила ворона? Прочитайте, яким був шмат сиру.
 — Кому ще хотілося поласувати сиром?
 — Прочитайте, як лисиця описувала красу ворони. Що робила ворона?
 — Чому ворона роззявила рот і голосно крикнула «Так! Так!»?
 — Прочитайте похвалу лисиці.
6. Характеристика героїв байки.
 — Які людські якості були притаманні лисиці? А вороні? Це позитивні якості чи негативні?
 — Прочитай слова і скажи, до кого із героїв байки можна їх віднести.
 хитрість брехливість
 жадібність неухважність
7. Послухай прислів'я. Поясніть їх значення.
- V. Підсумок уроку.
 — З яким новим літературним жанром ви познайомилися на цьому уроці?
 — А зараз уявіть, що ви прийшли до театру і вас зустрів репортер. Він хоче дізнатися вашу думку про прочитане. Дайте відповіді на його питання.
 — Хто головні герої байки?
 — Якою була ворона? Лисиця?
 — Чого навчає ця байка?